

Agència
per a la Qualitat
del Sistema Universitari
de Catalunya

TALLER: L'AVAUACIÓ DE LA RECERCA EN HUMANITATS I CIÈNCIES SOCIALS

Universitat de Barcelona, 28 i 29 de gener de 2010

Ponències i contribucions

Grup 6: Dret

SUMARI

Contribució

La recerca jurídica: Algunes qüestions sobre la internacionalitat. Immaculada Barral,
Departament de Dret Civil, UB.....**pàgina 3**

Ponència

Breus comentaris a l'avaluació de la recerca en Ciències Jurídiques, en particular en Dret Civil.
Antoni Vaquer, Departament de Dret Privat, UdL.....**pàgina 5**

Contribució

Les principals mancances de l'avaluació de la recerca jurídica. Cristina González, Departament
de Dret i Economia Internacionals, UB.....**pàgina 10**

Ponència

Alguns aspectes específics de la recerca jurídica i de la seva avaluació. Miquel Martín,
Departament de Dret Privat, UdG.....**pàgina 12**

Ponència

Algunes reflexions sobre l'avaluació de la recerca en l'àmbit del Dret: una visió prospectiva.
Antoni Font, Departament de Dret Mercantil, del Treball i la Seguretat Social, UB.....**pàgina 17**

Ponència

Característiques pròpies de la recerca en l'àmbit jurídic. Núria Bouza, Departament de Dret,
UPF.....**pàgina 21**

LA RECERCA JURÍDICA: ALGUNES QÜESTIONS SOBRE LA INTERNACIONALITAT

Immaculada Barral Viñals
Professora Titular de Dret Civil
Universitat de Barcelona
Panel d'experts avaluadors ANECA i AQU

ibarral@ub.edu

La recerca en l'àmbit del dret té unes característiques pròpies que han d'influir en la forma de valoració que se'n faci. Sol dir-se que la recerca en dret té una dimensió temporal diferent, ja que el període de reflexió és molt més lent i l'obtenció de conclusions no deriva d'un mètode auxiliar o de la construcció d'un model. Per altra banda, també és possible individualitzar especialitat en relació als diferents perfils de les formes de difusió; així, hi ha una gran importància de la monografia com a manera de donar a conèixer els resultats -en les ciències socials es publica en forma d'article només el 30 % de la recerca, en les ciències experimentals sobrepassa el 50 %-.

És evident que aquest dos trets tenen una importància en el moment de valorar els resultats d'una recerca jurídica i comporten tenir present uns factors que en la recerca d'altres branques del coneixement no adquireixen cap mena de rellevància.

Essent això cert, en la meua opinió, el tret que actualment defineix més l'especialitat en els criteris de valoració de la recerca jurídica és una altra característica que xoca frontalment amb els criteris d'avaluació importats de les ciències experimentals, i que és la dimensió espacial de la recerca que, en línies generals, es mou en paràmetres que podem considerar nacional.

En efecte, la dimensió espacial de la recerca jurídica és molt més concreta: el 90 % de la recerca és local, no de manera fortuïta o com a opció de l'investigador, sinó perquè la dimensió més important del dret continua essent la nacional: el dret és un fenomen nacional.

Aquestes afirmacions fan que es qüestionin els elements bàsics de l'avaluació de la recerca en ciències experimentals on la internacionalitat és un criteri bàsic i indiscutible de qualitat. En paral·lel a l'afirmació abans feta, és evident que hi ha un problema previ de definició sobre el contingut i l'abast de la dimensió internacional en la ciència jurídica:

- Hi ha sectors de la ciència jurídica internacionals per definició: dret internacional públic i privat, dret de les organitzacions supranacionals: dret de la UE, per exemple. En ells, la

internacionalitat és imprescindible, per tant, no aporta un valor afegit de forma inexorable.

- Cal veure com el dret estranger pot ser element d'anàlisi en la recerca jurídica i aleshores, comporta una opció metodològica:
 - o Mètode de la comparació entre ordenaments (dret comparat)
 - o Recerca basada en categories jurídiques o institucions, prescindint del context en el que s'han d'aplicar: recerca bàsica i embrionària.

En l'actualitat, aquestes dues opcions metodològiques solen acompanyar l'estudi del dret nacional.

- Algunes iniciatives es mouen avui en una dimensió que podríem anomenar "**dret global**"; anàlisi de qüestions jurídiques que, per la seva novetat, tenen un tractament conjunt que els diferents sistemes jurídics van adoptant: regulació del comerç electrònic, regulació jurídica d'aspectes vinculats a la biotecnologia...

Aquestes iniciatives són novedoses i d'alt nivell: però presenten problemes importants com la creació d'una estructura conceptual -i, per tant, terminològica- que tots els anomenats sistemes jurídics puguin reconèixer com a propis.

Per això, la internacionalitat no pot ser un criteri de qualitat si no es tenen en compte altres indicis de les obres publicades. I, a la vegada, tampoc no podem negar l'existència de recerques de caire internacional que aporten al recerca jurídica elements molt valuosos.

Bibliografia:

Vicedeganat de Recerca, Facultat de Dret, Universitat de Barcelona:
DOCUMENT DE SÍNTESI SOBRE L'AVALUACIÓ DE LA RECERCA JURÍDICA, la JORNADA SOBRE AVALUACIÓ DE LA RECERCA JURÍDICA A ESPANYA, 9 DE JUNY DE 2006.

BREUS COMENTARIS A L'AVALUACIÓ DE LA RECERCA EN CIÈNCIES JURÍDIQUES, EN PARTICULAR EN DRET CIVIL

1. Quins són els principals problemes en l'avaluació de la recerca en Humanitats i Ciències Socials?

a. El diferent paper dels llibres o articles en les Humanitats i Ciències Socials.

b. Diferència entre àrees de coneixement que s'ocupen de temàtiques universals, de les àrees amb objecte d'estudi delimitat territorialment.

Hi ha un primer problema comú a tota l'avaluació de la recerca, encara que al qüestionari figuri com a punt 4: es pot avaluar una recerca sense conèixer aquesta recerca? Dit més clarament: és admissible que els avaluadors dels sexennis de recerca, per esmentar un supòsit paradigmàtic, avaluïn sense haver llegit les monografies o els articles que se sotmeten a l'avaluació? Intuïtivament, la resposta hauria de ser negativa; ara bé, el sistema seria viable si els avaluadors s'haguessin de llegir, pel cap baix, un parell de centenar d'articles i monografies en el procés anual d'avaluació? Intuïtivament, la resposta torna a ser negativa.

Per a enunciar el segon problema, permeteu-me que m'inspiri en el gran Kelsen: qui avalua l'avaluador? Aquesta pregunta va molt més enllà de qui tria i amb quins criteris a l'avaluador. Per què no hi ha estadístiques públiques dels resultats de cada avaluador o comissió o panell d'avaluadors, fent-ne una comparativa? No voldria que se m'entengués malament, i no hi ha cap intenció inconfessable en el que vaig a dir, però, és escaient que s'encomani un projecte per proposar criteris de qualitat de les publicacions a qui és director d'una de les publicacions –de molt i creixent prestigi, sens dubte– la qual –amb tot el mereixement, que quedi clar– surt entre el top ten? Vull dir que cal dotar de transparència a tot el sistema, cal saber qui s'escull com avaluador i per què.

El tercer gran problema és si els criteris de les avaluacions poden ser universals, vàlids per a qualsevol branca del dret i per a qualsevol país. Amb això entro directament en el punt 1.b. Si s'agafa el llistat de les revistes més rellevants en l'àmbit del dret civil d'acord amb l'informe publicat a la revista InDret 2008/3, només n'hi ha dos on es puguin publicar articles en català, i cap d'elles específicament dedicada al dret civil català. Per consegüent, l'investigador que es dedica al dret civil català pot contemplar amb temor el procés d'avaluació (o, si voleu, no trobarà estímuls per seguir fent recerca en dret civil català), encara que això pugui ser infundat (el meu primer sexenni de recerca es va reconèixer amb dues monografies de dret civil català en català i un article en català sobre dret civil català). Tampoc estarà tranquil l'investigador que publiqui fora de l'estat en idioma no estatal: qui no ha sentit la brama que els articles en anglès no són sinó traduccions de treballs ja publicats en llengua estatal o simples publicacions divulgatives? Aquí sí que caldria establir unes regles del joc transparents i, penso, el govern de Catalunya no pot romandre neutral si vol potenciar una recerca que li hauria d'interessar promoure (aquí sí que la meua argumentació val igualment per la història de Catalunya o la filologia catalana, per exemple).

El quart problema, lligat amb la pregunta 1.a, és si totes les publicacions valen igual. Ha de comptar el mateix un article de 10 pàgines que una monografia de 500? La resposta crec que és evident: i per què no? Les 10 pàgines poden contenir una aportació original que obri nous camps en la ciència jurídica, i la monografia de 500 pàgines pot ser una mera recopilació d'opinions d'altri sense cap aportació; encara més, permeteu-me dir que cap aquest resultat pot empènyer l'objectivació excessiva dels criteris de qualitat: que cal tenir almenys una monografia perquè em donin el tram, doncs cap

problema, jo escric el llibre, com que els avaluadors no el llegiran, el sexenni a la butxaca. Amb la qual cosa tornem al primer problema: com avaluem les aportacions? Sense llegir-les? En torno a parlar al punt 4.

2. Qualitat d'una investigació *versus* qualitat de la difusió. Quins han de ser els criteris de qualitat en la investigació en Humanitats i Ciències Socials (per grups específics)?

En la meua opinió, caldria anar a un sistema mixt d'indícis objectius de qualitat conjugat amb un coneixement directe de les publicacions per part dels avaluadors.

El primer que cal és comprovar que la publicació existeix. No estic fent broma: conec un cas, ja fa uns quants anys, que en un procés d'avaluació per a promoció algú va aconseguir un ISBN d'una editorial "controlada" i va fer constar com a mèrit un llibre amb títol i ISBN que mai no ha existit en la realitat. Per tant, primer caldria que hi hagués algun funcionari amb la comesa de comprovar les dades que els avaluats proporcionen (la publicació, el lloc i la data de publicació, l'extensió), a fi de donar més garanties i seguretat al sistema avaluador.

En segon lloc, cal trobar un criteri de classificació de les revistes que satisfaci tothom, cosa més que difícil. El tema de l'impacte de les revistes jurídiques no està resolt: no hi ha un índex de referència en ciències jurídiques –i si hi fos, tampoc deixaria de ser discutible, com qualsevol altra classificació–. A mi, per exemple, la llista final d'[InDret 2008/3](#) no em convenç plenament; potser el seu problema és que pretén ser universal –val la pena notar les diferències entre les revistes que proposen els catedràtics (inaudit que quatre optin per la Rivista de Diritto Agrario entre les revistes estrangeres més prestigioses: tants catedràtics de dret civil agraristes hi ha a Espanya?) i els professors titulars– o potser el problema és que al respondre l'enquesta tots hem dit les revistes on publiquem i no les revistes on voldríem publicar–. Sí em sembla important que hi hagi consens en les tres revistes espanyoles més prestigioses, hi estigui o no jo d'acord –que no hi estic, per si algú ho vol saber, amb una d'elles–. També em sembla destacable la baixa participació en les enquestes (només un 25% dels catedràtics han respost). Però en tot cas, sigui aquest o sigui un altre, cal acordar un primer element objectiu de valoració: uns criteris de classificació sobre la base de les revistes generalment acceptades com de qualitat, el nombre de els quals no hauria d'excedir de 10 estatals i 20 d'internacionals. Criteris de qualitat haurien de ser que funcionés un criteri de selecció per comitè científic no endogàmic de qualitat contrastada –nombre de sexennis dels membres del comitè científic, per exemple– i el comitè científic, sens dubte. El nombre de cites pot ser rellevant si es controla que sigui fora del cercle d'influència de l'autor, però el cost d'aconseguir-les és molt elevat, i quan la publicació és recent resulta gairebé impossible que hi hagi cites. Quant a les recensions, pot succeir el mateix que amb les cites si la publicació és molt recent dins del sexenni i hi ha un perill de mercadeig de recensions que és difícilment evitable.

Hi ha un segon criteri objectiu que penso que també hauria de servir per fer dreuera: que la publicació pertanyi a un membre de grup consolidat i que s'emmarqui en un projecte de recerca competitiu. D'aquesta manera evitaríem el cost d'una tercera avaluació sobre les mateixes persones i les mateixes produccions científiques. Amb això responc també als punts 6 i 7 del qüestionari: s'hauria de presumir que si la publicació pertany a un membre de grup de recerca consolidat dins d'un projecte de recerca competitiu i en una de les revistes considerades de qualitat, l'avaluació positiva hauria de ser immediata.

I s'hauria de garantir que els avaluadors, en la resta de casos, tingués accés a les publicacions a fi de poder valorar-les personalment. Pensem no només en revistes o

editorials no classificades, sinó també que es funden revistes noves, per exemple, en quatre anys la European Review of Contract Law ha guanyat un prestigi notable, i ara s'anuncia el Journal of European Tort Law. Però, és clar, això vol dir disposar de mitjans tècnics i humans que les administracions competents haurien de garantir si aposten veritablement –no nominalment– per la qualitat de la recerca.

Per què insisteixo tant en que els avaluadors coneguin personalment les publicacions? L'AQU manifesta expressament (http://www.aqu.cat/uploads/professorat/triptic_merits/Sitio%20web/AvRecercaProcediment.html) que els criteris que aplica la Comissió d'Avaluació de la Recerca són els mateixos que aplica la CNEAI. I quins són aquests? Doncs segons es publica al web corresponent

(<http://www.educacion.es/horizontales/ministerio/organismos/cneai/criterios-evaluacion.html>)= , són:

“Las aportaciones se valorarán teniendo en cuenta la originalidad, el rigor, la metodología y la repercusión que hayan tenido en el ámbito del derecho.

Se valorarán preferentemente:

- a) Aquellas que desarrollen nuevas perspectivas del pensamiento jurídico.
- b) Las que supongan investigaciones originales sobre la evolución histórica, social o cultural de las normas.
- c) Los estudios y trabajos de política jurídica y aquellos que introduzcan propuestas relevantes de perfeccionamiento de las normas en relación con el sistema jurídico español o internacional. Aquellos que aporten conocimientos e instrumentos conceptuales y analíticos para mejorar la eficacia de las normas jurídicas y el cumplimiento de sus objetivos, así como los análisis que ofrezcan soluciones a problemas de interpretación, lagunas y contradicciones del ordenamiento jurídico español o internacional.
- d) Los análisis de jurisprudencia que se basen en un conjunto de sentencias sobre un tema o temas conexos, que tengan por objeto esclarecer los criterios de actuación de los tribunales y su evolución, así como los comentarios sobre sentencias especialmente relevantes para el entendimiento y posterior aplicación del derecho.

e) Las obras generales que se reconozcan como de referencia dentro de la disciplina o supongan un progreso en la organización de un campo temático poco estructurado”.

Sense un coneixement directe, és a dir, sense accés dels avaluadors als articles o monografies, com es pot saber que una publicació “desenvolupa noves perspectives del pensament jurídic” o que “introdueix una proposta rellevant”?

3. Criteris per determinar la ubicació d'una publicació en un llistat de referències. Quins dels criteris detectats en el punt anterior són pertinents?

Criteris pertinents:

- la qualitat de la revista
- la pertinença a un grup consolidat
- que la publicació s'emmarqui en un projecte de recerca competitiu.

Criteris de qualitat de les revistes i les editorials:

- el peer review (caldrà que els tècnics dels organismes avaluadors tinguessin coneixement de com s'articula en la pràctica el peer review)
- el comitè científic (per exemple, el nombre de sexennis de recerca que tenen els membres del comitè científic)

No ha de ser mai un criteri negatiu l'idioma de la publicació ni el tema de la publicació, tant si és dret civil català com dret privat europeu com dret nordamericà; en

especial, no s'ha de penalitzar les llengües no estatals ni l'anglès, i això s'ha de manifestar obertament en les convocatòries.

5. Intensitat de la investigació (volum de publicacions) i figures d'acreditació. Diferents figures d'acreditació requereixen diferents volums i qualitat de la difusió?

Em sembla evident que els criteris de qualitat de les diferents figures d'acreditació han de ser els mateixos, tant si es tracta de lector com d'agregat o catedràtic. El que, evidentment, sí ha de variar és la intensitat (el nombre de publicacions), però no la seva qualitat.

Permeteu-me una pregunta: per què no és disponible al web de l'AQU http://www.aqu.cat/aqu_catalunya/estructura/organs_avaluacio_acreditacio_certificacio_avaluacio_recerca/car_ciencies_socials.html el currículum dels dos juristes que formen part de la comissió específica de ciències socials?

8. Investigació i transferència de coneixement en les Humanitats i Ciències Socials. Problemàtiques i potencialitats.

La forma principal de transferència del coneixement és les publicacions; a més, així és com s'acostuma a expressar als projectes de recerca que se sol·liciten.

A partir d'aquí sorgeixen algunes qüestions. Una altra forma de transferir coneixement és l'organització de congressos, i els resultats dels congressos solen ser objecte de publicació. Doncs bé, després de llegir els criteris d'avaluació de la CNEAI, jo no tinc clar que l'edició d'un llibre de congrés –no una concreta ponència o comunicació que es publica, sinó l'edició en si mateixa– pugui ser una publicació de qualitat als efectes d'una de les cinc aportacions dins del sexenni amb garanties d'èxit. I, en canvi, l'edició suposa molta feina i molts resultats de transferència: suposa haver d'escollir ponents i temes, que formin una unitat temàtica, vetllar per la qualitat de cada concreta ponència o comunicació, la tasca més mecànica de l'edició, el control del procés editorial, recepció de proves, etc. Hi ha llibres d'aquesta mena molt citats però sense un concret capítol atribuïble a l'editor i que no tinc clar que hores d'ara puguin constituir un mèrit de recerca a efectes de sexennis.

Una forma diferent de transferir coneixement és la participació en comissions prelegislatives. Quina forma més important per al jurista de transferència de coneixement que convertir la seva recerca en un text legal? Doncs bé, només forçant la lletra de l'apartat c) abans transcrit aquesta transferència de coneixement de la recerca pot ser objecte de valoració –no és ni article ni monografia–, conclusió que penso que mereix una revisió, en particular a Catalunya on s'està desenvolupant de manera tan important el nostre dret civil.

Finalment, també es transfereix coneixement amb els manuals. No és una aportació científica de primer ordre un manual que intenta presentar de manera endreçada un sector de l'ordenament jurídic acabat de reformar o on abans no hi havia cap manual, que a més transmet als operadors jurídics –advocats, notaris, registradors– el coneixement creat? És clar, els manuals només podrien constituir una aportació avaluable un sol cop, llevat que hi hagués una reforma legal major, aspecte que novament hauria de quedar en mans de la decisió sobre la base del coneixement directe del comitè avaluador.

ALGUNES PROPOSTES

1. Cal que l'AQU tingui una classificació definitiva de revistes i editorials de l'àmbit de les ciències jurídiques, revisable per triennis. Aquest llistat l'haurien d'elaborar els

professors universitaris amb tres/quatre/cinc –a definir– sexennis de recerca que suposessin el 100% dels trams possibles, prenent com a criteris el funcionament del peer review i els mèrits objectius dels reviewers. Al final, tots ens afanyàriem a publicar en aquelles revistes, les que fossin.

2. Les publicacions de membres de grups consolidats en el marc de projectes d'investigació competitiu publicats en aquestes revistes haurien de merèixer l'avaluació positiva directa.

3. En el cas d'altres publicacions, els avaluadors les han de poder conèixer directament per avaluar-les.

4. Cap discriminació per la llengua emprada en la recerca, i que això sigui públic.

5. Que es coneguin els avaluadors i els seus currículums, i que es raoni el per què de la seva elecció pels responsables polítics. Publicació i comparació dels resultats històrics de cada comitè avaluador.

6. Publicació dels criteris d'avaluació i dels resultats de l'avaluació (tant per cent positius/negatius i resum dels criteris denegatoris).

7. Inclusió com a aportació avaluable els treballs prelegislatius i les edicions de llibres de congressos de gran repercussió en l'àmbit jurídic.

8. En definitiva, dotar de més informació i de més transparència al procés avaluador i als seus resultats.

Antoni Vaquer Aloy
Catedràtic de dret civil
Universitat de Lleida

Les principals mancances de l'avaluació de la recerca jurídica¹

Els principals problemes en l'avaluació de la recerca jurídica que a continuació s'esmentaran es deriven de la falta de criteris objectius generalment acceptats. Com a conseqüència, gran part dels criteris que es fan servir són criteris derivats de l'avaluació d'altres àmbits del coneixement que resulten manifestament inadequats quan s'apliquen a l'àmbit jurídic.

En d'altres ocasions els criteris pressuposen un entorn científic d'unes determinades característiques, que no reflecteix la realitat actual. Tot i admetent que poden servir per orientar la recerca futura en un determinat sentit, s'ha de posar de manifest que la seva aplicació «retroactiva» a la recerca ja realitzada afecta de manera important la carrera científica d'individus i grups que no són responsables de les característiques de la realitat que els envolta.

Addicionalment, s'observen incoherències entre els criteris que utilitzen les diferents agències avaluadores. Si bé es cert que a vegades les divergències s'expliquen perquè no s'avalua amb la mateixa finalitat, en moltes ocasions les diferències es perceben com a diferències aleatòries sense una justificació clara.

En definitiva, hem de concloure que la situació actual és altament insatisfactòria. Molts investigadors de les facultats de Dret de les universitats públiques catalanes tenen la percepció que la seva activitat quotidiana de recerca està poc relacionada amb els paràmetres amb els quals després s'avalua aquesta activitat, fet que provoca descontent i desencoratja la pròpia activitat de recerca.

Les principals qüestions sobre les quals es vol cridar l'atenció són les següents:

1. Normalment la recerca jurídica està determinada pel marc de referència d'un determinat sistema legal, i això implica que en l'àmbit jurídic s'hagi de replantejar la qüestió de la projecció internacional com a criteri de qualitat de la recerca. Els ordenaments jurídics són ordenaments territorials amb problemàtiques i continguts diferenciats. La recerca sobre els particularismes d'aquests ordenaments jurídics és majoritària i, de fet, respon a les demandes dels agents socials de l'entorn respectiu.

Internacionalment aquesta recerca té un interès limitat i, per tant, és difícilment publicable en revistes estrangeres, perquè aquestes revistes es dediquen majoritàriament a qüestions particulars del seu ordenament jurídic. S'accedeix molt especialment en el cas de les revistes nord-americanes, en les quals els treballs d'investigadors estrangers sobre temàtiques estrangeres hi accedeixen de manera molt limitada i només en el cas que s'adopti un enfocament de dret comparat.

Això que considerem vàlid amb caràcter general admet excepcions en el cas d'algunes disciplines com ara el dret internacional o el dret comparat. També s'hauria de tenir en compte que alguns àmbits del dret estan actualment immersos en un procés d'uropeïtzació en el marc de la Unió Europea. Els treballs es publiquen, però en revistes especialitzades d'àmbit europeu que no sempre figuren en els llistats que fan servir les agències avaluadores.

2. El raonament jurídic està estretament vinculat a la llengua. El grau de dificultat de dur a terme investigacions jurídiques en llengües estrangeres és molt més elevat que en l'àmbit de les ciències experimentals, on és possible treballar a partir d'un anglès estàndard. Per aquest

¹ Aquest document ha estat formulat per un grup de treball format per representants de les facultats de Dret de la Universitat Autònoma de Barcelona, Universitat de Barcelona, Universitat de Girona, Universitat Rovira i Virgili i Universitat Pompeu Fabra. Les persones que l'integren han estat nomenades pels degans de les facultats o pels directors dels departaments de les diferents facultats, segons a qui correspongui la responsabilitat en l'àmbit de la recerca. Per part de la Universitat Autònoma, hi han participat el Dr. Miquel Gardeñes Santiago i la Dra. Carolina Gala, per part de la Universitat de Barcelona, la Dra. Maria Casado i la Dra. Cristina González Beilfuss, per part de la Universitat de Girona, el Dr. Xavier Arbós i el Dr. Jordi Ribot, per part de la Universitat Rovira i Virgili, la Dra. Lucía Casado i la Dra. Elisabet Cerrato, i per part de la Universitat Pompeu Fabra, el Dr. Albert Font i el Dr. Albert Lamarca.

motiu, la recerca jurídica es realitza aquí i a l'estranger en la llengua pròpia de l'investigador, la qual cosa acaba sent determinant de cara a la publicació i afecta molt especialment els treballs sobre dret català escrits en català.

3. Els ritmes de la investigació jurídica són diferents dels ritmes de la investigació en d'altres àmbits i variables segons el tipus de recerca. D'una banda hi ha publicacions focalitzades en l'actualitat i en els canvis legislatius o jurisprudencials, que majoritàriament són articles de revistes o bé notes de jurisprudència i legislació. D'altra banda, hi ha treballs que adopten perspectives més àmplies i requereixen un estudi més exhaustiu i reposat, i que es publiquen molt sovint en forma de monografia o capítol de llibre.

En principi, la qualitat dels treballs és independent del fet que es tracti d'un o altre tipus de publicació. Malgrat això, les agències avaluadores valoren els articles molt per sobre de les monografies i els capítols de llibre. Això pot acabar tenint efectes molt perniciosos pel que fa a l'avenç de la ciència jurídica, perquè desencoratja la realització d'estudis d'una major profunditat, que requereixen més temps. Per tant, s'hauria de donar més importància a les monografies i als capítols de llibre, com també als treballs publicats en els llibres d'actes de jornades científiques, que sovint tenen una qualitat molt notable. El mateix podríem dir de les contribucions en llibres d'homenatge.

4. Aquests diferents ritmes temporals influeixen també en l'impacte de la recerca. Els treballs més profunds i avançats moltes vegades tenen impacte molt després d'haver estat publicats.

5. Entenem que a les agències avaluadores els resulta necessari poder avaluar a través de referents, a través de llistats de revistes o editorials de qualitat. És, però, important posar de relleu que en termes generals ni les revistes ni les editorials del nostre entorn estan fent de filtre qualitatiu. En aquest sentit, cal promoure que les revistes jurídiques duguin a terme en les millors condicions la tasca de filtre qualitatiu, incloent les mesures de suport econòmic que siguin necessàries. No obstant això, aquesta avaluació per referents tindria un caràcter purament indicatiu, raó per la qual s'hauria de complementar amb l'avaluació directa de les contribucions.

6. Com a juristes voldríem insistir en la necessitat de donar compliment a la Llei de procediment administratiu motivant de manera suficient les resolucions i actuant amb la màxima transparència, tenint en compte que les avaluacions afecten els drets de les persones.

7. La intensitat de l'activitat de recerca requerida a les diferents figures d'acreditació ha de ser diferent, perquè cada figura (lector, agregat, catedràtic) respon a la progressió acadèmica del professorat. A major nivell d'acreditació s'hauria d'exigir una major quantitat i qualitat de la recerca. D'altra banda, per potenciar la igualtat en els processos d'acreditació, s'hauria d'afavorir que els criteris d'avaluació emprats per les diferents agències (estatal i autonòmiques) fossin similars.

Aquest document recull observacions bàsicament referides a l'statu quo actual. Pensem que, amb vista a fer propostes concretes, la solució idònia seria implicar els centres on es fa la recerca jurídica, és a dir, les facultats de Dret de les universitats catalanes, a través de la creació d'un grup de treball ad hoc.

Cristina González Beilfuss, Universitat de Barcelona

ALGUNS ASPECTES ESPECÍFICS DE LA RECERCA JURÍDICA I DE LA SEVA AVALUACIÓ

Miquel Martín-Casals, Universitat de Girona

1. La recerca jurídica i la seva avaluació

(1) El mite de la recerca jurídica com a treball essencialment individual

Un dels tòpics més estesos entre molts juristes és que el model de producció científica que pren com a referència el grup de recerca és un model imposat per les maneres de fer d'altres branques científiques i que, en l'àmbit del Dret, el treball de recerca és sempre individual i solitari, és a dir, un tipus de treball que normalment es fa en l'aïllament dels despatxos de les nostres facultats o de les nostres cases. Aquesta concepció sovint es veu confirmada pels criteris que s'han aplicat fins fa molt poc per avaluar els trams de recerca, segons els quals s'ha mirat amb desconfiança el treball en equip, tot arribant-se a valorar menys els treballs en coautoria i a rebutjar aquells no indicaven exactament la part que corresponia a cadascun dels autors.

Aquest prejudici contrasta amb els grans treballs fets en moltes àrees jurídiques en els darrers anys, en especial, en matèria d'uropeïtzació del Dret, els quals han mobilitzat grans equips de juristes de diversos països que han treballat i treballen de manera coordinada.

En contra de la llegenda urbana de l'essencialitat del treball individual, cal apuntar unes quantes idees més:

- a) El treball en equip no és nou en Dret: la tradició més rànica dels famosos seminaris, manuals o comentaris d'Escola era una certa forma de treball en equip, amb un ritual, unes regles i una jerarquia.
- b) El treball en equip, en qualsevol de les formes possibles de cooperació, inclosa la coautoria, no és incompatible amb l'avenç de la recerca jurídica ni desmereix la vàlua del treball individual esmerçat.

(2) La formació i participació en grups de recerca

Encara que la figura del grup de recerca no és nova en el nostre àmbit, hi ha encara molts juristes que no se l'han cregut i que en comptes de formar grups de recerca es limiten a crear la seva aparença perquè així ho exigeix el guió per a aconseguir finançament.

En l'àmbit jurídic el grup de recerca és una estructura organitzativa i de poder que es sobreposa a les estructures tradicionals (com ara càtedres, escoles), les quals substitueix o transforma. Per tant, l'establiment de grups de recerca "reals" (és a dir, no als simples efectes de cobrir l'expedient necessari per demanar projectes) es més fàcil quan els grups de recerca formats es corresponen a estructures organitzatives formals o informals que ja funcionen en la pràctica que quan les contradueixen. També és més fàcil quan aquestes estructures formals antigues, per la raó que sigui, tenen menys pes en un determinat departament o universitat i les poden substituir sense fer molta trencadissa.

(3) L'avaluació com a sistema de creació d'incentius

Cal anar molt en compte amb les regles que s'aprovin per a validar grups de recerca, p. ex. als efectes de concessió de projectes, perquè poden donar lloc a resultats perversos, com ara la fragmentació de grups existents (per a poder presentar dos projectes en comptes d'un), el desplaçament de investigadors principals a investigadors secundaris (efecte que s'observa sovint en les sol·licituds de Projectes Eix A del MICINN), o a la participació poc intensa en una pluralitat de grups de recerca (les conegudes "dedicacions parcials" de 0'5 EDP's). També cal anar en compte amb les regles per a validar grups de recerca consolidats, les quals poden donar lloc a un encarcament de grups que no es renoven per por a perdre la distinció o al manteniment artificial de col·lectius que ja no funcionen com a equip o que funcionarien millor dividits.

(4) La necessària avaluació de la direcció, organització i gestió de la recerca

La figura del IP té certament un rellevància molt qualificada en l'avaluació de projectes de recerca, atès que una part de la puntuació té en compte la seva vàlua i trajectòria. En canvi, la condició de IP té una rellevància pràcticament nul·la en l'avaluació de la recerca individual (per exemple, als efectes de sexennis). En aquest punt, com en altres, sembla existir un divorci total entre l'avaluació de grups consolidats o projectes de recerca, d'una banda, i l'avaluació individual dels recercadors. No és estrany, doncs, veure com es deneguen trams de recerca a membres d'equips que han gaudit de projectes R+D, amb un finançament raonable i que han obtingut el resultat qualificat de "satisfactori" o "molt satisfactori". Com en altres tants aspectes de l'Administració aquí tampoc la mà dreta sap què fa l'esquerra.

Si bé és cert que, com es defensarà en la intervenció, aquí s'opina que l'aportació màxima en la recerca jurídica continua essent la publicació, també hi ha altres aportacions, imprescindibles per al funcionament del sistema, que no es valoren o que no tenen una valoració suficient, com ara:

(a) La participació activa en la gestió dels propis projectes de recerca, no només en qualitat d'IP o de responsable de subprojecte coordinat, sinó en el desenvolupament de tasques necessàries per el funcionament del grup.

(b) La condició d'editor d'obres col·lectives, siguin llibres, col·lecció d'articles, comentaris de sentències, etc. La tasca d'editor, ben feta, suposa llegir els treballs dels altres, aportar crítiques constructives, suggeriments, solucions, etc. És una tasca valuosa i difícil.

(c) La condició de membre d'un consell de redacció, d'assessor de la redacció, de corresponsal, de col·laborador permanent de la secció d'una revista, de "peer reviewer", etc. Totes aquestes tasques, generalment no remunerades, són essencials per a un bon funcionament de les revistes jurídiques.

(d) La participació permanent en fòrums, grups, equips nacionals i internacionals de recerca de rellevància i prestigi.

2. El significat de les publicacions jurídiques i la seva avaluació

(1) La publicació jurídica com a doctrina i transferència

La recerca en Dret es manifesta en publicacions, les quals formen part d'un dels elements fonamentals de l'evolució del sistema jurídic que és l'anomenada "doctrina".

Al costat de la legislació i de la jurisprudència, la doctrina aporta el tercer pilar del funcionament de tot sistema jurídic. Sense una bona doctrina no pot haver-hi una bona legislació ni una bona jurisprudència. Certament, pot no haver-hi una bona doctrina "nacional" (sigui quin sigui el significat que es vulgui donar a aquest terme) i aleshores, la legislació o la jurisprudència, per a resoldre satisfactòriament les necessitats d'ordenació social, pot importar la doctrina de l'estranger, sense passar pel filtre de la reflexió pausada de la doctrina del país. Es pot produir així en el Dret un fenomen semblant al que la introducció d'espècies foranies pot provocar en els ecosistemes: s'introdueixen institucions jurídiques que no encaixen, que dupliquen les existents, les desplacen o les fagociten.

La recerca jurídica, com a mínim la referida a branques del que podríem anomenar "Dret positiu", té per regla general una vocació de transferència, en la mesura en que té la voluntat de transformar la realitat, sigui per incidir en una nova legislació o millorar la interpretació i aplicació de l'existent o en els criteris jurisprudencials aplicats per a la resolució de conflictes.

En el millor dels casos, la Universitat pot intensificar aquesta transferència tot facilitant que equips de juristes universitaris experts facin aquells estudis que, per la seva complexitat o grau d'especialització, no poden fer bufets professionals --- o no poden fer de manera rentable. Malauradament, però, sota el concepte de "transferència" s'amaga sovint la pretensió de convertir els departaments jurídics de les universitats en assessories barates de empreses o d'administracions públiques. En tot cas, crec que fins i tot la "bona" transferència està insuficientment valorada i fins i tot mal vista.

(2) El principi de "publish or perish"

Certament hi ha activitats prèvies o posteriors a la recerca, com ara l'organització de jornades o congressos, però es molt difícil que totes aquestes altres activitats puguin justificar l'existència de recerca jurídica si no van acompanyades de publicacions en forma de llibres, articles, comentaris legislatius, jurisprudencials, etc. La principal manifestació de la recerca jurídica és la publicació.

Amb tot, cal tenir en compte que la recerca jurídica té unes característiques pròpies que la diferencien d'altres camps del coneixement, com ara les següents:

(a) Producte cultural

El Dret és un producte cultural, on es manifesta una marcada tendència de les cultures més potents a imposar-se a les que ho són menys. Així, per exemple, si bé és molt habitual que autors austríacs citin als alemanys, o que els espanyols citin als nord-americans, la cita recíproca a la inversa no es dona. També per als autors espanyols que llegeixen amb comoditat altres llengües llatines, com ara el francès o l'italià, les publicacions jurídiques en català presenten una dificultat insuperable (*Catalana non leguntur*).

Per aquesta raó no té massa sentit fer un llistat de revistes jurídiques on figurin amb la màxima puntuació totes les, p. ex., nord-americanes, i amb una puntuació inferior les espanyoles.

Amb tot cal tenir present que existeix un cert procés d'uropeïtzació i globalització que està canviant el marc de comunicació de la recerca jurídica, el qual (a) cada cop està més internacionalitzat; (b) cada cop s'expressa més en anglès, per la qual cosa cal valorar les bones publicacions jurídiques fetes en aquesta llengua i (c) cada cop requereix més de la nostra participació per a garantir el respecte de la pròpia cultura jurídica. Per totes aquestes raons, cal incentivar i, per tant, valorar positivament tot intent seriós de participació en aquest marc.

(b) Tempo de difusió

Els terminis utilitzats normalment per avaluar el impacte de les publicacions jurídiques estan marcats per criteris temporals que són propis d'altres àmbits científics. Per regla general, aquests períodes de cinc o sis anys són massa curts per avaluar l'impacte de la producció jurídica i sovint donen lloc a incentius perversos: es menys arriscat escriure sobre temes molt recents o de moda que escriure sobre temes fonamentals i més intemporals. Els primers seran objecte de debat i citació ràpida, els segons probablement no s'esmentaran fins que es revisiti el tema passats els fatídics cinc o sis anys.

(c) El volum de la producció

Si observem *curricula*, p. ex., de professors de Dret nord-americans, podem veure que el nombre de publicacions acostuma a ser més reduït que en el cas de col·legues dels nostre país i d'edats i trajectòries similars. Això sí: entre l'obra publicada hi ha llibres o articles de referència, algun dels quals justificaria per si sol gairebé tot la vida d'un recercador. Aquí a vegades hi ha companys que afirmen que no poden fer publicacions més aprofundides perquè n'han de justificar un mínim de 5 per sexenni.

(3) Avaluació per referents *versus* avaluació directa

La publicació dels resultats de la recerca jurídica es caracteritza per la fragmentació: no existeix un sol àmbit del Dret sinó una pluralitat. Certament existeixen revistes jurídiques generalistes, però prima l'especialització. Algunes no només van més enllà de l'especialització marcada per les obsoletes Àrees de coneixement sinó que també reflecteixen una metodologia (comparatista, historicista, economicista, per exemple) o fins i tot una corrent de pensament, quan no una escola. Més a més, les revistes jurídiques estan patint canvis en profunditat, marcats pel major pes que han obtingut en els darrers anys les bases de dades i els continguts digitals. D'altra banda s'ha produït una concentració en el mercat editorial i s'ha potenciat com mai abans el llibre com a negoci. Els estudiants no compren llibres, els professionals del Dret cada cop menys i els pressupostos de les universitats continuen essent escassos. Fins i tot l'anàlisi de les despeses que es fan en el marc de projectes R+D de l'àmbit de Ciències Jurídiques revelaria que la despesa en llibres és molt menor del que generalment s'afirma.

Les editorials espanyoles potents tendeixen a no invertir en la publicació de bons llibres de recerca jurídica si no són comercials i es dediquen d'una manera exagerada i preocupant a la publicació de llibres orientats als professionals del Dret, en els quals

els pràctics puguin trobar un tractament sistemàtic i clar dels temes i amb un grau de complexitat adaptat a la solució immediata dels seus problemes.

Tota això fa que sigui molt difícil –en la meua opinió, impossible en aquests moments--
- establir un rànquing d'editorials i de revistes que tradueixi en una classificació numèrica la qualitat dels treballs de recerca jurídica que en elles es publiquen.

Com a molt, l'editorial o la revista poden aportar una informació indiciària (la revista X o l'editorial Y “acostuma” a publicar bons treballs) abans de dur a terme una avaluació directa, per a mi imprescindible i única que, ara per ara, és decisiva.

Els organismes avaluadors dediquen pocs recursos a avaluar. El Ministeri de Ciència i Innovació espanyol dedica un percentatge menor que altres ministeris a gestionar els seus propis recursos. Avaluar és car; avaluar bé i retribuir dignament als avaluadors és immensament car. L'avaluació per referents és la drecera, l'abaratiment de l'exercici. Però quan, com succeeix a l'àmbit jurídic, la drecera no existeix ni es pot construir d'una manera sòlida i fiable, persistir en l'aplicació mimètica o maquillada de criteris elaborats per altres àmbits del coneixement en un context totalment diferent és un mal remei. En comptes de garantir la qualitat només servirà per a intentar tranquil·litzar les nostres consciències.

ALGUNES REFLEXIONS SOBRE L'AVALUACIÓ DE LA RECERCA EN L'ÀMBIT DEL DRET: UNA VISIÓ PROSPECTIVA.

Antoni Font (UB)

Qüestió prèvia.- Una qüestió prèvia sobre la qual ens hauriem de posar d'acord és la relativa als conceptes de recerca i de qualitat que volem avaluar. Es tracta d'un problema epistemològic perquè en l'àmbit del dret no s'entén la recerca de la mateixa manera com es fa en el camp de les ciències experimentals. Tampoc el concepte de qualitat aplicat a la recerca s'entén de la mateixa manera. Aleshores, intentar implantar un sistema d'avaluació universal vàlid per a totes les branques del saber sona a utòpic i a inadequat. Per tant, cal cercar un sistema d'avaluació que aportï validesa i fiabilitat a l'avaluació i sigui adequat a l'objecte que es vol avaluar.

Un cop establertes aquestes premisses, no és gens fàcil d'acceptar un sistema com l'actual basat en criteris bibliomètrics, que són els més estesos i acceptats en el camp de les ciències experimentals i cercar o construir un sistema alternatiu. Alguns països avançats, com és el cas d'Austràlia ja han abandonat el sistema centralitzat britànic d'on s'importa el model per a bastir-ne un de propi. I ja en un entorn més pròxim com és el context continental europeu, altres països com Alemanya o Finlàndia, més respectuosos amb l'autonomia universitària, atorguen més protagonisme als mateixos centres i fan ús d'una pluralitat d'instruments per avaluar la recerca, entre els quals cal citar l'avaluació entre iguals i les transferències de coneixement. Per tal d'assolir l'objectiu esmentat caldria tenir en compte diverses consideracions que afecten al procés, als instruments i a la responsabilitat del mateix procés.

El procés d'avaluació.- El procés, tal i com es fa actualment l'avaluació, pateix dèficits importants de respecte a la llei i al dret. L'ordenament jurídic espanyol és fortament garantista i aquestes garanties resten també fortament minvades en el cas de l'avaluació de la recerca.

a) L'actual sistema de selecció dels avaluadors és opac. Caldria un sistema amb més transparència i publicitat. Seria convenient, entre altres coses, fer públics els curricula dels avaluadors com a condició prèvia.

b) Les “regles del joc” han de ser conegudes amb anterioritat a la convocatòria de l'avaluació per una simple raó de transparència. Tal i com es fa ara, els criteris d'avaluació s'apliquen amb efecte retroactiu a l'activitat de recerca duta a terme durant el període d'avaluació. L'efecte més pernicios sobre aquest resultat és que l'avaluat no té capacitat per a dissenyar una estratègia pròpia per a assolir l'objectiu d'una avaluació positiva.

c) Cal abandonar el recurs exclusiu a estàndars o indicadors per avaluar l'activitat: no és el mateix *criteri* que *indicador*. Són conceptes diferents. L'avaluat té dret a conèixer quins criteris d'avaluació

han de ser utilitzats, però si intercanviem criteri amb indicador hi ha el perill que l'investigador orienti la recerca cap a l'acompliment dels indicadors que “objectivament” assenyalen el camí que cal seguir. Es limita la llibertat d'elecció i d'acció de l'investigador i probablement disminueix també la qualitat de la recerca en la mesura que aquesta activitat es centra a complir amb una exigència quantitativa.

d) L'avaluat ha de tenir dret a conèixer amb anticipació qui serà el seu avaluador. L'ús d'avaluadors secrets o d'identitat desconeguda és contrari a l'article 29 de la Llei de Procediment Administratiu, i probablement entra en col·lisió també amb els principis que inspiren l'article 24 de la Constitució. En un sistema com l'espanyol, tothom té dret a recusar les autoritats o personal al servei de les administracions públiques que intervinguin en un procediment. Es tracta de garantir el principi de neutralitat que exigeix mantenir els serveis públics a cobert de la col·lisió entre interessos generals i interessos particulars. Si l'avaluador és secret i la decisió depèn en bona mesura de l'emissió del seu informe, l'avaluat no té cap possibilitat de recusar un avaluador presumptament tendencios o que emetrà un informe obertament desfavorable.

e) Caldria introduir en algun moment una fase oral durant el procés. L'avaluat té dret a ser escoltat, és una garantia de qualsevol procediment judicial o administratiu. L'avaluació no es pot limitar a rebre unes al·legacions per escrit i emetre un judici, sinó que ha d'escoltar l'avaluat si l'avaluador té dubtes o necessita aclariment. El recurs a formularis tancats amb evidències taxades impedeix l'exercici d'aquest dret i per aquesta tasca no necessitem experts, sinó funcionaris qualificats.

f) Les resolucions han de ser motivades de fons. Expressions com “no haver assolit la puntuació mínima necessària” haurien de ser literalment desterrades de la motivació d'una resolució.

g) Caldria preveure un mecanisme o una instància de resolució de conflictes abans de recórrer al recurs contenciós-administratiu.

Les condicions dels instruments d'avaluació.- Seguint el model elaborat per VAN DER VLEUTEN (1996) la utilitat d'un mètode d'avaluació pot ser valorada amb referència a cinc elements: fiabilitat, validesa, impacte, cost i acceptabilitat del mètode. Un instrument o un procés és fiable en la mesura que és capaç de reflectir els resultats d'una avalució conformement amb la realitat de l'objecte avaluat. De tota manera, la fiabilitat d'un instrument no depèn d'ell mateix, sinó de la mesura en què sigui capaç de considerar diverses variables. Tradicionalment s'acostuma a associar fiabilitat a objectivitat, però la fiabilitat no està condicionada a l'objectivitat i a la estandarització, sinó a la capacitat de reproducció dels resultats d'una mostra. Davant del fracàs de les avaluacions objectives basades en estàndars i indicadors, no ens hauria de fer por introduir un índex més rellevant de subjectivitat. La fiabilitat es pot aconseguir també amb avaluacions subjectives, sempre i quan la mostra de les avaluacions sigui apropiada.

En canvi, la validesa d'un procés o d'un instrument cal que sigui valorada en funció de la seva aptitud per a mesurar el resultat en relació amb els objectius del programa o activitat en què s'insereix l'avaluació. No és el mateix avaluar per a una acreditació que per al reconeixement de trams de recerca, de manera que abans de decidir quin o quins instruments es poden fer servir per avaluar els resultats de la recerca cal definir acuradament quins són els objectius que es volen assolir. Donada la complexitat i la variada multitud d'aspectes que pot comprendre l'avaluació és molt probable que calgui orientar l'activitat avaluadora cap a la utilització d'una diversitat d'instruments.

Pel què fa a l'impacte, s'ha d'evitar de totes totes que el procediment d'avaluació condicioni la recerca, de manera que l'investigador només investigui “per a produir”. I no cal dir que el procediment ha de ser acceptable, qüestió sobre la qual hi hauria d'haver un consens. L'actual estat d'insatisfacció és un “indicador” de què el sistema emprat no és l'adequat.

Una darrera condició a tenir en compte és la consistència. En aquest context, emprem el terme consistència com l'aptitud d'un mètode, procediment, sistema o instrument per obtenir resultats comparables.

En aquesta línia caldria introduir una pluralitat d'instruments que permetessin la triangulació d'informació, des d'un informe extern fins a informes procedents dels mateixos grups, departaments o instituts on es du a terme la recerca, als quals cal donar veu en el procés, veu que ara com ara no tenen. Finalment caldria pensar també en algun procediment que permeti avaluar amb una projecció curricular que amb una visió prospectiva sigui capaç de situar la recerca en el context de l'activitat professional de l'investigador.

La responsabilitat del procés.- Un aspecte oblidat en els processos d'avaluació és el de la selecció i la formació dels avaluadors. Una bona part de la responsabilitat de l'èxit o del fracàs d'un programa d'avaluació rau en el perfil de les persones que integren les comissions o que duen a terme tasques d'avaluació. Pel que fa a la selecció ja s'ha manifestat la necessitat d'introduir transparència. Actualment s'ignora com es trien i amb quins criteris, sense que això prejudici una valoració negativa de les aptituds de les persones que actualment componen les comissions avaluadores o estan d'alguna manera vinculades a les tasques avaluadores. Pel que fa a la formació, no consta que cap dels avaluadors hagi passat per processos d'aquesta mena, com hauria de ser habitual. No és el mateix ser un bon investigador que un bon avaluador de la recerca. Ser un bon investigador és condició necessària, però no suficient. Cal també saber avaluar. I avaluar no és aplicar barems o criteris predeterminats, sinó que exigeix independència de criteri i dur a terme una operació intel·lectual complexa. Com a juristes no hauriem d'acceptar avaluacions administratives basades en presumptes criteris “objectius”, perquè en un terreny on l'objecte de l'avaluació està sotmès a moltes

variables que no podem controlar, obtenir una avaluació objectiva no hauria de ser l'objectiu de l'activitat, sinó dur a terme una avaluació “justa”. S'imposa la necessitat d'impulsar programes de formació per als avaluadors que capacitin per fer judicis crítics més enllà d'un simple càlcul (per fer això no ens calen experts) o administració gerencial del coneixement. I també caldria que els avaluadors retessin comptes públics de la seva actuació, d'acord amb un criteri de diligència professional al qual els juristes no n'hem de restar indiferents.

Els grups de recerca.- En l'àmbit del Dret, el grup de recerca no té la mateixa significació que en el de les ciències experimentals. En aquest darrer cas és una necessitat imperiosa per exigències de racionalització, especialització i funcionalitat del treball. També hi influeix la cooperació internacional que es fa entre grups de recercadors i no entre persones aïllades. En el camp del Dret predomina la recerca individual, perquè la tasca que es du a terme, predominantment d'estudi i d'anàlisi no exigeix una distribució funcional. En el pla internacional la cooperació és escassa, tret d'algunes iniciatives, cada cop més importants en l'àmbit europeu, amb un enfocament comparatístic. En aquests casos, els grups es justifiquen pel volum de feina requerit per un treball d'aquesta mena, però, en general, l'existència de grups de recerca ve motivada, principalment, per l'impuls de les accions polítiques i administratives que, moltes vegades, esdevenen prerequisits per a poder accedir a les subvencions públiques per als projectes sense que el projecte exigeixi una autèntica distribució funcional, de manera que el resultat de la recerca de grup acostuma a ser més aviat la suma d'unes aportacions individuals que no pas una construcció col·lectiva. Això determina que la presència o la intervenció de grups en la recerca jurídica aporti poc valor afegit a la que deriva d'un esforç individual. D'ací que calgui establir garanties per no deixar fora de l'activitat avaluadora la recerca que es fa fora dels marcs conviguts institucionalment.

Característiques pròpies de la recerca en l'àmbit jurídic

1. La diferència fonamental de la recerca en l'àmbit jurídic respecte d'altres àmbits del coneixement es el seu caràcter definit per l'existència d'una diversitat de sistemes jurídics autònoms. Es tracta, per tant, d'una recerca generalment limitada al propi sistema jurídic sense que tingui una dimensió universal. De totes maneres hi ha algunes àrees que presenten un grau de internacionalització més elevat: Dret internacional públic, Teoria i Filosofia del Dret, Dret internacional privat, Dret comunitari europeu o els estudis que utilitzen una metodologia de Dret comparat. Tanmateix, en aquestes matèries la perspectiva des de la que s'analitzen les qüestions internacionals continua essent, per regla general, la del ordenament jurídic al que pertany l'investigador.

2. En l'àmbit dels estudis jurídics la recerca no està polaritzada en torn a articles publicats en revistes científiques. Sovint, aquestes revistes inclouen altres tipus de treballs, com són els comentaris i notes de legislació i jurisprudència o recensions extenses d'obres jurídiques.

Al marge de la producció científica publicada en revistes especialitzades, tenen una gran importància les monografies, així com els treballs publicats en obres col·lectives a vegades centrades en àmbits específics que han estat objecte de congressos, seminaris o col·loquis nacional o internacionals. Altres publicacions tenen un caràcter més miscel·lani, com són els treballs publicats en llibres homenatge.

3. En els estudis jurídics el caràcter de la recerca es pot mesurar no tan sols respecte als avenços en el coneixement adreçats a especialistes en la matèria si no també en funció de la presentació del problema i de les propostes de solució adreçades a una audiència més àmplia, inclosos els propis estudiants. Bona part de la recerca jurídica es una investigació per a la docència. Per tant cal avaluar també les obres generals que suposin nous enfocaments, els cursos especialitzats que són objecte de publicacions en col·leccions de prestigi reconegut i altres publicacions que tenen una funció sistematitzadora de textos legislatius i jurisprudencials.

4. Els criteris utilitzats per valorar la qualitat dels treballs en funció de les revistes i editorials en que s'han publicat només subministra un índex de qualitat *prima facie* que té un valor relatiu en el cas dels estudis jurídics. Tant com els indicis de qualitat de les publicacions caldria valorar l'aportació pel propi interessat de ressenyes i comentaries de que han estat objecte els seus treballs per part d'altres autors en revistes especialitzades. En els estudis jurídics caldria de forma complementària procedir a una avaluació directa del contingut del treball per part d'especialistes en la matèria. La importància de la contribució d'un estudi jurídic només es pot considerar en funció de l'estat de la qüestió en la bibliografia existent.

5. Cal establir una distinció en el volum de publicacions en relació a les diferents figures d'acreditació. En termes generals, en el cas d'un professor ajudant doctor, caldria considerar com a mínim indispensable la publicació d'una monografia resultat de la tesi doctoral. En les altres categories superiors, s'hauria d'exigir com a mínim, una segona monografia i un conjunt d'articles d'alt nivell.

Per altre banda, caldria distingir entre els requisits mínims per poder ser acreditat en alguna de les categories de professorat i els criteris per l'obtenció dels complements per mèrits de recerca dins de cada una d'aquestes categories.

Aquestes distincions entre les diverses figures de professorat son especialment rellevants quan es tracta de valorar altres activitats de recerca diferents a les publicacions, com poden ser les relatives a la direcció de projectes d'investigació obtinguts en convocatòries públiques o a la direcció de treballs d'iniciació a la recerca, en especial de tesis doctorals, les quals, en a la pràctica, solen reservar-se a les categories superiors del professorat

6. En l'àmbit dels estudis jurídics la recerca es essencialment individual i els seus resultats son objecte d'una presentació pel propi autor. De tota manera aquesta activitat es pot realitzar, i cada cop es més freqüent i aconsellable que es faci, en el marc d'un grup de recerca. En aquest cas convé que l'autoria estigui clarament identificada sense que sigui suficient, p.e., que l'interessat apareix-hi únicament, sense cap treball personal, com a coordinador del grup o director de la publicació de diversos treballs, ja que aquestes tasques son objecte d'avaluació per part d'altres instàncies de foment de la recerca. Un altre aspecte que cal tenir en compte a l'hora de valorar la recerca es el potencial del grup on ha estat realitzada i les facilitats de que ha disposat (recursos financers i bibliogràfics, beques, suport administratiu etc.)

7. En els estudis jurídics la transferència de coneixements i el impacte social de la recerca es diferent que en l'àmbit científic i tècnic. Normalment, llevat dels dictàmens que no es poden considerar pròpiament una activitat de recerca, la difusió del coneixement es realitza d'una manera directa en el propi àmbit investigador i docent i només d'una manera mediata arriba als centres de decisió normativa.

Núria Bouza Vidal. Universitat Pompeu Fabra (Barcelona)